

Eski Çağ'da Doğu-Batı Mücadelesinde Trakya ve Traklar

Mustafa H. SAYAR*

Öz

Avrupa'nın güneydoğusunda bulunan Trakya bölgesinde Eski Çağ ve Geç Antik Devir'de meydana gelen gelişmelerin Eski Çağ araştırmalarında genelde geçerli olan tarihi süreçler içinde değerlendirilmesi Trakya'nın üç deniz ve iki kıtanın arasında yer alan coğrafi konumu nedeniyle diğer bölgelerden daha farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Eski Çağ'da köy ve mezra niteliğindeki yerleşim yerlerinde göçebe olarak yaşayan Trak kabilelerinden adını alan Trakya bölgesinde sayıları elliye bulan kabile adı saptanabilmiştir. Sahile yakın Trak köylerinin civarında önceleri ticari amaçlarla Ege ve Akdeniz coğrafyasından gelen koloni kurucuları tarafından kurulan *apoikia*'lar ve bazıları başlangıçta sadece *emporion* = pazar yeri niteliğinde olan bu yerleşim yerleri sayesinde Traklar yerleşik hayat ve kalıcı iskân düzeni ile tanıştılar. *Apoikia*'lardan bazıları zamanla gelişerek büyük birer bağımsız şehir devleti olarak Traklar ile Ege ve Akdeniz dünyası arasındaki bağlantıyı oluşturan en önemli unsur haline gelmişlerdir. Bölgelerüstü güçlerin yayılmacı politikaları kapsamında Trakya bölgesinin adından ilk kez Herodot bahsetmektedir. Herodot Eski Çağ'ın en büyük bölgelerüstü güçlerinden biri olan Pers Krallığı'nın başındaki I. Dareios'un MÖ 512 yılında İskit seferi olarak tanımladığı askeri harekatta ordusunu nasıl İstanbul Boğazı'ndan Trakya bölgesine geçirdiğini ve Pers ordusunun Trakya'daki ilerlemesini anlatmaktadır. Atinalı komutan ve politikacı Ksenophon ise komutası altındaki paralı askerlerle Pers Prensi Kuroş'un ağabeyi Pers Kralı Artaxerxes'e karşı yaptığı başarısız sefer sonrasında MÖ 399 yılında İstanbul Boğazı'na ve Trakya'ya ulaştığı yürüyüşü sırasında Trakya'da yaşadıklarını anlatırken Trakların yaşamlarına ilişkin önemli bilgiler verir. MÖ 4. yy ortalarında o dönemin bölgelerüstü gücü olmaya başlayan Makedonya Kralı II. Philipp'in ve MÖ 3. yy ilk çeyreğinde Keltlerin saldırılarına maruz kalan Trakya bölgesi daha sonra Pers Krallığı'nın yerini alan en büyük bölgelerüstü güç olan Seleukos Krallığı'nın başındaki III. Antiokhos ile Akdeniz dünyasının yeni bölgelerüstü gücü Roma devleti arasında MÖ 2. yy başındaki mücadelenin yapıldığı coğrafi alanlardan biri olmuştur. Özellikle MÖ 3. yy sonu ve 2. yy başında Makedonya Kralı V. Philipp, III. Antiokhos ile Roma devleti arasındaki savaşta Trakya Chersonesos'u önemli bir rol oynamıştır. Roma devletinin Makedonya bölgesini eyalet olarak düzenlemesi ve Batı Anadolu bölgesinde Asia eyaletini kurması sonrasında iki eyalet arasında kalan Trakya bölgesi Trak kabileleri ile Roma devleti arasındaki uzun mücadelelerden

* Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi ve Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi Müdürü, İstanbul/Türkiye, mhsayar@istanbul.edu.tr Orcid ID: 0000-0001-6339-9002

sonra önce Roma devletine bağlı bir vassal krallık olarak düzenlenmiş ve MS 46 yılında ise Roma eyaleti olarak merkezi yönetime bağlanmıştır. Roma devletinde MS 3. yy da oluşan ve sonrasında İmparator Diocletianus tarafından MS 284 yılından başlayarak yapılan eyalet düzenlemesinde dört küçük yönetim birimine bölünen Trakya bölgesi MS 330 yılında İstanbul'un Roma devletinin başşehri olmasıyla Doğu-Batı mücadelesinin yönetildiği bölge konumuna geldi. Sadece Doğu ve Batı arasındaki mücadelede değil aynı zamanda önemli deniz yolları üzerinde bulunması nedeniyle Karadeniz ve Akdeniz dünyası arasında kuzey ve güney yönünde meydana gelen önemli tarihi olaylarda da Trakya bölgesi önemli rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Traklar, Pers Krallığı, Makedonya Krallığı, Roma, Bölgelerüstü Güç

Abstract

Thrace and Thracians in the East-West Struggle in Antiquity

The developments in ancient and late antiquity in the Thrace region located in the southeast of Europe in terms of historical researches are handled differently from other regions due to the geographical location of Thrace between three seas and two continents. Thrace was named after the Thracian tribes who lived as nomads in small settlements in ancient times and 50 of these tribes have been so far determined. The Thracians were introduced to the lifestyles of permanent settlements when the apoikia and emporia were founded by the colonists from the Aegean and Mediterranean geography for commercial purposes around the Thracian villages close to the coast. Some of the apoikia developed over time into large independent poleis and became the most important element that formed the connection between the Thracians and the Mediterranean World. In the historical struggle between the East and the West, the name of the Thrace region was first mentioned by Herodotus on a global scale when describing the expedition of Persian king Darius I against the Scythians in 512, as he has set foot on European lands by passing through Thrace. Athenian commander and politician Xenophon also provides important information about the lives of the Thracians, while describing his experiences in Thrace during his march from Bosphorus to Thrace in 399, after the Persian prince Cyrus' unsuccessful campaign against his older brother, the Persian king Artaxerxes. Thrace was exposed to the attacks of Macedonian King Philipp II in 4th century and then the attacks of the Celts in the first quarter of the 3rd century BC. Then, the struggle between the Seleucid king Antiochus III and Roman state took place in the region. Especially at the end of 3rd century BC and the beginning of 2nd century, Chersonesos played an important role in the war between Macedonian King Philipp V, Antiochus III and Rome. After Rome organized the Macedonian region as the province of Macedonia and Western Anatolia region as the province of Asia, the Thrace region, which was now between the two provinces, was first organized as a vassal kingdom under the Roman state after long struggles between the Thracian tribes and the Roman state and finally in 46 AD, it became a Roman province. In the 3rd century, Thrace region, was divided into four small administrative units according to the provincial arrangement made by the emperor Diocletian starting from 284 AD. When Constantinopolis became the capital of the Roman state in 330 AD, it became the region where the East-West struggle was being managed. Thrace played an important role not only in the struggle between the East and the West, but also in the important historical events that took place in the north and south between the Black Sea and the Mediterranean World due to its location on important sea routes.

Key Words: Thracians, Persian Kingdom, Macedonian Kingdom, Rom, Supra Regional Power

Giriş

Avrupa'nın güneydoğusunda bulunan Trakya bölgesinde Eski Çağ ve Geç Antik Devir'de meydana gelen gelişmelerin Eski Çağ araştırmalarında genelde geçerli olan tarihi süreçler içinde değerlendirilmesi Trakya'nın üç denizden ve iki kıtanın arasında yer alan coğrafi konumu nedeniyle diğer bölgelerden daha farklı bir şekilde ele alınmaktadır. MÖ 1. bin ilk yarısından MS 284 yılında Diocletianus'un Roma imparatoru olmasıyla başlayan reformlar ile 286 yılında iki imparatorla yönetim sisteminin resmen yürürlüğe girmesi, imparatorluğunun doğusunun ve batısının iki ayrı başşehirlerden yönetilmeye başlanması, 330 yılında imparatorluğun başşehrinin İstanbul'a taşınması, 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun Doğu ve Batı olarak geriye dönüşü olmayacak şekilde ikiye ayrılması iyice keskinleşen ve çeşitli tarihi olaylar nedeniyle hissedilen bölgelerarası kültürel farklılıkların Trakya'ya yansması Trakya'nın doğu-batı mücadelesinin odak noktasında yer almasından kaynaklanmaktadır.

Eski Çağ'da üzerinde yaşayan Trak kabilelerinden adını alan Trakya bölgesi bugünkü Bulgaristan'ın büyük bölümü ile Türkiye Trakyası olarak tanımlanan Güneydoğu Trakya'yı ve Kavala bölgesine kadar uzanan Batı Trakya coğrafyasını kapsamaktadır.¹ Eski Çağ'da Haemimontos, Rodope bölgelerini de kapsayan ve Moesia'ya kadar uzanan Trakya'nın coğrafi özelliklerine bağlı olarak oluşan doğu sınırı Karadeniz ve İstanbul Boğazı, güney sınırı Marmara Denizi, kuzeyde Tuna Nehri, güneyde Ege Denizi'dir. Trakya tarihi-coğrafyası üzerinde çalışan araştırmacıların bir kısmı batı sınırı olarak Axios (= Vardar) Nehri'ni kabul ederken diğerleri ile Strymon (= Struma) Nehri'ni diğer bir kısmı da Nestos (= Mesta) Nehri'ni kabul etmektedir.

Trakların yoğun olarak yaşamış olduğu bölgelerde sayıları elliye bulan kabile adı saptanabilmiştir.² Bunların en ünlülerinden biri Istranca sıradağlarında yaşayan Thyn kabilesidir. Traklar tarafından Uskudama olarak adlandırılan bugünkü Edirne civarında, Meriç (= Hebros, Maritza) Havzası'nda ve Doğu Rodoplarda yaşayan diğer bir Trak kabilesi ise Odrys'lerdir. Astlar olarak bilinen bir kabilenin de Bizye (= Vize) civarında yaşamış oldukları bilinmektedir. Besler olarak bilinen diğer bir Trak kabilesi ise Güney Rodoplarda³ Edonlar, Bisaltlar ve Maedler de Struma Vadisi boyunca yaşamaktaydılar. Tuna Nehri'nin her iki kıyası boyunca yaşayan Getler ve Morava Vadisi'nde oturdukları sanılan Moesialılar ve Triballer haklarında ise daha az bilgi bulunmaktadır. Trakların Ege Denizi'nin kuzeyindeki adalara da ulaşabilmiş oldukları sanılmaktadır. Ayrıca Batı ve Güney Makedonya'ya da yerleştikleri bilinmektedir. Tuna Nehri'nin kuzeyinde bulunan bugünkü Romanya topraklarında da Karpatlara kadar uzanan bölgede Trak kabilelerinin izlerine rastlanmaktadır.

1 Christo Danov, *Althrakien*, 1976, s. 24.; Christo Danov, "Die Thraker auf dem Ostbalkan von der Hellenistischen Zeit bis zur Gründung Konstantinopels, Gründung Konstantinopels", *ANRW II*, 7.1, Berlin- New York 1979, s. 21.; Rumen Ivanov – Gerda v. Bülow, *Thracia Eine römische Provinz auf der Balkanhalsinsel*, Mainz 2008.; Peter Delev, "Some Problems of Ethnonymy in Central and South-Eastern Thrace", ed. Georgieva, R. - Stoyanov, T. - Momchilov, D., *Bulgaria in the 2nd – 1st Mill. BC*, Varna: Zograf 2010, s. 96–111.; Peter Delev, *A History of the Tribes of South-Western Thrace in the First Millennium BC*, St. Kliment Ohridski University Publishing House, Sofia 2014.

2 Herodot: VII, 110-111.; M. Tacheva, "The Thracian Bessi Domo et Militae", *Ziva Antika*, 47 (1997), s. 205-206.; W. Tomaschek, *Die Alten Thraker*, Viyana 1893, s. 72-79.; M. Tacheva, "Über die Stammesterritorien und die Sprache der thrakischen Bessen", *International Symposium Macedonia and the Neighbouring Regions from the 3rd to the 1st Millennium BC*, Skopje 1997b, s. 191-199.

3 Bes kabilesi hakkında bkz.: Peter Delev, "The Thracian Bessi", *Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculte d'Histoire*, 100, 2012, s. 6–65.; Mustafa Hamdi Sayar, "Bessoï", *Studia Academia Sumenensia*, 7 (2020), s. 1-11.

Bunun yanı sıra Anadolu'nun kuzeybatısında oturan Bithynler de bir Trak boyu olup Trakya ve Bithynia bölgesinde Eski Çağ'da yaşayan yerli halkının isimleri arasında büyük benzerlikler olduğu yazıtlar sayesinde saptanabilmektedir.

Traklar Herodot tarafından Hintlilerden sonra dünyanın en büyük halkı olarak tanımlanmaktadır. Herodot'a göre Traklar eğer birlik olsalar ve tek bir önderin etrafında toplanabilmiş olsalar yenilmez bir güç olup dünyanın en kuvvetli halkı olabilirlerdi.⁴

Trakların kökeninin mitolojik bir kral olan Orpheus'a dayandığına inanılmaktadır. Trakya ve Makedonya'yı birleştirdiğine inanılan Orpheus aynı zamanda mükemmel bir müzisyendi. Ezgileriyle sadece insan ve hayvanları değil aynı zamanda yeraltı dünyasının tanrılarını da etkileyebilmekteydi.⁵

Genellikle köy ve mezra niteliğinde yerleşme yerlerinde yaşayan Trakların şehir olgusu ile tanışmaları MÖ 7. yy başlarından itibaren Ege Denizi'nin Trakya kıyı bölgelerinde, Trakya Chersonesosu'nda, Karadeniz kıyılarında, Ege Adaları ve Kalkidikya Yarımadası ile Batı Anadolu sahillerindeki şehir devletleri tarafından koloniler kurulmasıyla başlamıştır.⁶ Sahile yakın Trak köylerinin yakınlarında ya da hemen yanında önceleri ticari amaçlı kurulan bu kolonilerden bazıları sadece pazar yeri niteliğindeydiler. Bazıları da zamanla gelişerek büyük birer bağımsız şehir devleti olarak Traklar ile Ege ve Akdeniz dünyası arasındaki bağlantıyı oluşturan en önemli unsur haline gelmişlerdir.⁷ Marmara Denizi'nin kuzeyindeki Trakya sahillerinde Megara ve Samos, Trakya'nın Karadeniz sahillerinde ise Miletos koloniler kurmuşlardır. Bu dönemde Ege kıyısında Amphipolis, Maroneia, Abdera, Ainos (= Enez) adlarındaki şehir devletleri kurulmuştur. Marmara Denizi'nin kuzey kıyısında ise Tyrodiza, Serioiteichos, Didymoteichos, Heraion Teichos, Dauniuteichos gibi emporialar açık pazar yeri niteliğindeki çevresi tahkim edilmiş olan yerleşmelerin yanı sıra, Bisanthe (= Barbaros, Tekirdağ), Perinthos (= Marmara Ereğlisi), Selymbria (= Silivri), Byzantion (= İstanbul) adlarını taşıyan apoikialar (= şehir devletleri) oluşmuştur. Karadeniz kıyısında bulunan Apollonia, Mesambria, Odessos, Dionysopolis, Kallatis ve Histria bu bölgede kurulan kolonilerin en büyük ve gelişmiş olanlarıdır. Bunların yanı sıra Gelibolu Yarımadası civarında çok sayıda irili ufaklı *apoikia* (= koloni) ve *emporion* (= pazar yeri) kurulmuştur. Bunların büyük bir kısmının varlığını Eski Çağ yazarlarının verdiği bilgilerin yanı sıra, I. ve II. Attika Deniz Birliği'ne ödedikleri vergilerin kaydedildiği listelerden öğrenmekteyiz. Bu yerleşmelerin bazıları kısa bir süre sonra bazıları da aradan yüzyıllar geçtikten sonra polis statüsünü alarak şehir devletine dönüşmüşlerdir.

Doğu-batı mücadelesinde Trakya global ölçekte tarih sahnesinde ilk kez Herodot tarafından anlatılan bir olayla vurgulanmaktadır. MÖ 512 yılında Pers kralı I. Dareios Herodot tarafından İskit seferi olarak tanımlanan bir askeri hareket için Kuzeybatı Anadolu'dan geçerek Khalkedon'a (bugünkü Kadıköy) ulaşır.⁸ Dareios bugün Anadolu Hisarı ile Rumeli

4 Herodot: V, 3.

5 Maria Xenı Garevou, "Orpheus", *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* (LIMC), VII, 1994, s. 81-105.

6 Benjamin Isaac, *The Greek Settlements in Thrace until the Macedonian Conquest*, Leiden 1986.; Christian Igelbrink, *Die Kleruchien und Apoikien Athens im 6. und 5. Jahrhundert v. Chr.*, Berlin 2015.

7 Louisa, D. Loukopoulou, "Thracian Chersonesos", ed. M. H. Hansen and T.H. Nielsen, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford 2004, s. 900-911.

8 Herodot: IV, 89.3.; Herodot: IV, 90.2.; Diljana Boteva, "Re-reading Herodotus on the Persian Campaigns in

Hisarı'nın arasında boğazın en dar yerinde bir köprü kurdurarak Pers ordusunu Trakya topraklarına geçirir. Köprü yapıldıktan sonra Anadolu yakasına üzerinde Asurca bir yazıt bulunan bir sütun ve Avrupa yakasına üzerinde Grekçe yazıt bulunan bir diğer sütun diktirir. Birbirinin aynı olan metinlerde Dareios beraberinde piyade ve süvari olmak üzere 700.000 asker ile Asya'dan Avrupa'ya geçtiğini anlatır. Ayrıca donanmasının 600 gemiden oluştuğunu da bu sütunlara yazdırır. Sayıları oldukça abartılı gibi görünen bu askerlerin hâkimi olduğu topraklardaki tüm kavimleri kapsadığına değinir.

MÖ 512 yılı ortalarında Dareios, Samoslu Mandrokles isimindeki mimar tarafından inşa edilen ve gemilerden oluşan köprüden Trakya topraklarına geçtiğinde onunla birlikte ilk kez bu büyüklükte bir ordu ve bir bölgelerüstü güç Avrupa topraklarına Pers İmparatorluğu'nu ele geçirmek amacıyla ayak basmış oluyordu.

Dareios genellikle İonialı, Aiolialı ve Dardanel kökenli komutanların yönettiği Pers donanmasına Karadeniz'in batı sahiline doğru yelken açma emri verirken kendisi de kara yoluyla kuzeybatı yönünde hareket ederek, Herodot'un belirttiğine göre Tearos ismini taşıyan bir ırmağın kaynaklarının bulunduğu bölgede 3 gün dinlenmek üzere bir kamp kurdu.⁹ Herodot Tearos kaynaklarının kuzeyde Apollonia ve güneyde Perinthos (= Marmara Ereğlisi) yakınındaki Heraion isimindeki yerleşmeye aynı uzaklıkta olduğundan bahseder.¹⁰ Herodot ayrıca Tearos'un daha güneyde Kontadesdos isimindeki bir başka akarsuya karıştığını Kontadesdos'un da Agrianes Irmağı'na onun da Ainos civarında denize döküldüğünü de anlatır. Agrianes'in bugünkü Ergene Irmağı ile özdeş olduğu tahmin edilmektedir. Ancak Kontadesdos ve Tearos'un bugün Trakya'daki hangi akarsular ile özdeş olduğunu belirlemek mümkün olamamaktadır. Herodot burada Dareios'un bir sütun diktirerek üzerine Aramice "*Tearos kaynakları tüm nehirlerin sularından daha iyi ve güzel bir suyu bahşetmektedir. Buraya İskit seferi sırasında Hystaspes'in oğlu tüm insanların en iyi ve en güzeli olan Perslerin ve tüm evrenin hâkimi olan Kralı Dareios geldi.*" ifadelerini içeren bir metni yazdığını anlattığını görmekteyiz. Bu sütunun dikilip üzerine yazıtın yazdırılmasından sonra Dareios kuzey-kuzeybatı yönünde ilerlemesine devam ederek Arteskos isimindeki bir diğer nehre ulaştı. Orada askerlerine birer taş alarak üst üste koymaları emrini verdi. Ordu bu bölgeden ayrıldığında geride büyük bir taş yığını bırakmıştı. Burası Herodot'a göre Odryslerin Ülkesi idi.¹¹ Daha kuzeyde bir Trak kabilesi olan Getler ve bugünkü Salmydessos'u da ellerinde bulduran Skyrmiadlar ve Nipsailar yaşamaktaydılar.

Dareios'tan yaklaşık 60 yıl sonra yaşamış ve olayları görgü tanıklarının anlatımlarından doğrudan aktaran Herodot'un güvenilir bir tarihi kaynak olduğu şüphesizdir. Herodot, Pers Kralı Dareios'un İskit seferi sırasında Trakya'dan geçerek kuzeye çıkarken ordusunun artan su ihtiyacını Tearos su kaynaklarından karşıladığından Dareios'un tanrılara şükretmek için Pers-Arami dilinde yazıtlı bir stel diktirerek Tearos su kaynağı civarında ordusunun susuzluktan kurtulmasından dolayı bir adak yazıtı ile tanrılara şükrettiğini Herodot ve

Thrace", ed. R. Rollinger – B. Truschnegg – R. Bichler, *Herodot und das Persische Weltreich*, Wiesbaden 2011, s. 738-742.; M. J. Vasilev, *The Policy of Darius and Xerxes towards Thrace and Macedonia*, Leiden 2015, s. 62-63.

9 Herodot: IV, 89, 3.

10 Herodot: IV, 90.

11 Zosia Archibald, *The Odrisian Kingdom of Thrace; Orpheus Unmasked*, Oxford 1998.

Hekataios'tan¹² öğrenmekteyiz. Tüm bu bulgulara dayanarak Dareios'un yazıtlı bir sütun ya da stel diktirdiği yer olan Tearos kaynaklarının yerinin bugünkü Kaynarca beldesi ile özdeş olduğu düşünülebilir. Burası aynı zamanda Pers ordusunun da Pers büyük kralı ile birlikte üç gün boyunca konakladığı kamp yerlerinden birisiydi. Ordunun diğer birlikleri ise büyük bir olasılıkla Vize - Soğucak - Poyralı - Pınarhisar - Kaynarca hattında kamp kurmuş ve Istranca-Yıldız Dağları'nın güney yamaçlarındaki su kaynaklarından yararlanarak üç günlük dinlenme süresini en iyi şekilde değerlendirmişlerdi.

Kaynarca içindeki kaynaklardan çıkan Kaynarca Deresi birkaç km güneyde Poyralı Deresi ile birleşmektedir. Herodot'un tanımı göz önüne alındığında Kaynarca Deresi'nin Tearos, Poyralı Deresi'nin de Kontadesdos ile özdeş olabileceği kuvvetli bir olasılık şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dareios'un Tearos kaynaklarından ayrılıp kuzey yönüne yürümesi sırasında ulaştığı nehir ise bugün Kırklareli'nin batısından akan Teke Deresi ile özdeş olan Arteskos olmalıdır.

Herodot Pers Kralı Dareios'un Trakya topraklarında izlediği yolu ve Trak kabileleri ve yolu üzerindeki şehir devletleri ile olan ilişkilerini anlatırken Byzantion'un kuzeyinde yeri halen saptanamamış olan Boryza isminde bir yerleşme yeri ile Hebros (= Meriç) Nehri'nin denize döküldüğü yerin yakınlarında Doriskos isminde bir şehir kurduğundan bahseder.

Dareios büyük ihtimalle sadece Batı Karadeniz kıyısına ulaşmış ve Trakya'yı kuzeyden güneye geçerek geri dönmüştür.¹³ Dareios geri dönerken onu takip eden İskitler ile Trak kabileleri arasında çatışmalar çıktığı haberlerine temkinli yaklaşmakta yarar vardır. Dareios Hellespontos'tan Anadolu'ya geçerken Trakya'da bıraktığı Megabazos ismindeki general Perslerin Trakya'da işgal ettikleri bölgeyi batıda Nestos Nehri'ne kadar genişletti. Megabazos 6. yy sonlarında Perinthos'u ele geçiren Paionları Anadolu'ya sürdü.¹⁴

Dareios'un oğlu Xerxes Atina seferi sırasında bu kez Çanakkale Boğazı'ndan Gelibolu'ya geçerek Batı Trakya'yı aşıp batıda Strymon Nehri'ne kadar ulaşmıştır.¹⁵ Perslerin Megabazos ve Xerxes zamanında Trakya bölgesinde ele geçirdikleri topraklarda yaşayan Trak kabileleri önce Perslere direnme çabası içinde olmuşlar ancak kısa bir süre sonra onlarla birlikte hareket ederek Xerxes'in Makedonya üzerinden Attika bölgesine yaptığı seferine Pers ordusunun müttefiki olarak katılmışlardır. Xerxes'in başarısız Yunanistan seferinden sonra da Perslerin Güney Trakya bölgesindeki varlığı otuz yıldan fazla sürmüş ve bu bölgeye atanan askeri valiler Doriskos ve Ainos'ta kurulan karargâhlardan Trakya bölgesini yönetmişlerdir. Bu dönemde Doğu Trakya'da Odrys hanedanına mensup Teres ismindeki bir derebeyi bir diğer Trak boyu olan Thynlerin bölgesine girerek onlarla anlaştıktan sonra Getler ve Besler ile birlikte hareket ederek İskitler ile akrabalık ilişkileri kurdu. Bu durum bölgenin diğer büyük gücü olan Atina'yı çok rahatsız etti. Çünkü Teres'in

12 Fragmenta Griechischer Historiker I, 166.

13 Boteva, 2011, s. 740.

14 Peter Delev, "The Deportation of the Paeonians in Herodotus", ed. Fol, A., *Studia in memoriam Velizari Velkov, Serdicae: Izdat, Ral-Kolobâr, Thracia*, 13, 2000, s. 49-52.; Peter Delev, "Tribes, Poleis and Imperial Aggression in the Lower Strymon Area in the 5th c. BC", ed. A. Iakovidou, *The Evidence of Herodotus, Thrace in the Graeco-Roman World*, Proceedings of the 10th International Congress of Thracology: National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, Atina 2017, s. 110-112.

15 Herodot: 7, 58, 2-3.; Vasilev, 2015, s. 166.

kurduğu Trak birliği artık Odrys Krallığı'na dönüşerek aynı zamanda Atina'nın en büyük düşmanı olan Pers İmparatorluğu'nun da müttefiki olarak Atina için ciddi bir tehdit unsuru haline gelmişti. Teres'in zamanında Nestos (= Mesta) ile Hebros (= Meriç) arasındaki şehir devletleri Attika-Delos Deniz Birliği'ne ödedikleri yıllık vergileri artık Teres'e ödemeye başlamışlar ve Atina da bu duruma itiraz edememişti. Ünlü tarihçi Thukydides'in belirttiğine göre Teres'in ölümünden sonra oğlu Sitalkes zamanında Odrys Krallığı batıda Strymon Irmağı'na genişledi. Sitalkes Makedonya'ya yaptığı seferi Atina'nın tepkisi üzerine yarıda bırakarak geri dönmek zorunda kaldı. Sitalkes'ten sonra MÖ 424 yılında Odrys Kralı olan I. Seuthes Gelibolu Yarımadası'ndaki apoikialara karşı bir politika izlerken, Ege Denizi kıyısındaki şehir devletlerinin Odrys Krallığı'na ödedikleri vergi en yüksek miktara ulaşmıştı.

Atinalı komutan ve politikacı Ksenophon ise Akhaimenes hanedanı mensubu Prens Kuroş'un ağabeyi Pers büyük Kralı Artaxerxes'e karşı ayaklanarak yaptığı başarısız seferde MÖ 401 yılında yapılan Kunaxa Meydan Savaşı'nda yenildikten sonra komutasındaki paralı askerleri Doğu Anadolu ve Kuzey Anadolu'da Karadeniz kıyısı boyunca İstanbul Boğazı'na ve Trakya'ya ulaştığı yürüyüşü anlattığı "Onbinlerin Geri Çekilişi" adlı eserinin bir bölümünde Trakya'da yaşadıklarını anlatırken Trakların Karadeniz kıyısındaki Salmydessos (= Midye; Kiyıköy) kayalar ve ters akıntı nedeniyle karaya oturarak parçalanan gemilerin mallarını yağmalarken sahil boyunca her Trak kabilesine belli bir bölümün ayrılmasıyla kabileler arasında ganimet paylaşımı nedeniyle kavga çıkmasının önlenmesinin amaçlandığına değinir.¹⁶ Ksenophon eserinde Trak kabile önderlerinden Seuthes ile kurduğu iletişime değinirken göçebe Trakların gelenekleri ve günlük hayatları hakkında önemli bilgiler verirken Trakya'nın Doğu-Batı mücadelesinde oynadığı rolü de vurgulamaktadır. Ksenophon bölgede dışarıdan gelenler tarafından kurulan şehir devletlerinin ve ticari aktivitenin yaygın olduğu pazar yerlerinin Trak kabilelerince yağmalandığı ve elde ettikleri ganimetleri kendi aralarında bölüşüklerinden bahseder.¹⁷

Ksenophon, Anabasis adlı eserinde Doğu Trakya bölgesine geldiğinde Bisanthe civarında Odrys hanedanı mensubu II. Seuthes ile tanışmış ve ona babasından kalan toprakları geri alabilmesi için Odrys Kralı Medokos'a karşı yaptığı mücadelede emrindeki askerlerden bir bölümünü vermişti. Seuthes, Ksenophon'un askerlerinin de yardımıyla Thyner ve Odrys hâkimiyetine karşı ayaklanan diğer Trak kabilelerini kendi tarafına çekmeyi başardı. Seuthes ile Odrys Kralı Medokos ile arasındaki anlaşmazlık MÖ 389 yılında Atinalı Thrasybulos'un Byzantion'a doğru büyük bir donanma ile yola çıkması üzerine son buldu. Aynı hanedana mensup iki Trak önderi derhal barışarak ortak düşmanları Atina'ya karşı alınacak önlemleri düşünmeye başladılar. MÖ 386 ile 383 yılları arasında hüküm süren Odrys Kralı Hebryzelmis hakkında pek çok şey bilinmemekle birlikte Medokos'un oğlu olduğu sanılmaktadır. Hebryzelmis zamanında basılan sikkelerden Odrys hanedanının bu dönemdeki merkezinin Kypsela (= İpsala) olduğu anlaşılmaktadır. Kypsela hem Hebros üzerinden yapılan ticaretin ve hem de Trakya Chersonesos'u olarak tanımlanan Gelibolu Yarımadası'na ulaşan kara yolunun üzerinde büyük stratejik öneme sahip bir konumdaydı. MÖ 383 yılında II. Seuthes'in oğlu olduğu sanılan I. Kotys'ün 23 yıllık hâkimiyeti

16 Ksenophon: Anabasis, 7, 2, 8-15, 29 - 7, 4, 2 - 7, 5-12; 7, 6, 24.

17 Jan P. Stronk, *The Ten Thousand in Thrace*, Amsterdam 1995.

sirasında Odrys Krallığı Propontis'in (= Marmara Denizi'nin) kuzey kıyısını, Elaius ve Krithote dışında Gelibolu Yarımadası'nın tamamını egemenliği altına almıştı. Kotys MÖ 359 yılında iki Ainoslu tarafından öldürüldüğünde Odrys Krallığı tekrar Sitalkes döne-mindeki sınırlarına ulaşabilmişti. Kotys'ün yerine geçen Kersobleptes ise Medokos'tan sonra Odrys Krallığı'nın tek hâkimi olmak isteyen Amodokos ile girdiği mücadele sıra-sında Makedonya Kralı II. Filip'in Trakya'yı işgal etmesi üzerine Odrys Krallığı'nın tek hâkimi olma niyetinden vazgeçmek zorunda kaldı.¹⁸ Makedonya Krallığı'nın Trakya'yı işgal etmeye başlamasıyla Trakya bölgesi doğu-batı mücadelesinin yeni bir aşamasına sahne oldu. 351 yılında II. Filip Trakya'da Atina'nın müttefiki olan Kersobleptes'e karşı savaşa başladı. Kersobleptes'in arazisi Hebros Nehri'nden Perinthos ve Byzantion'un arazilerine kadar ulaşıyordu. Filip Perinthos'un batısındaki Heraion Teichos'u kuşattı. Trakya soylularından Amadokos Perinthos ve Byzantion Filip'in müttefikiydiler. Heraion Teichos'un fethinden ve Kersobleptes'in kesinlikle yenilgiye uğratılmasından sonra Kersobleptes'in egemenliğinde bulunan topraklar Perinthoslular, Byzantionlular ve Amodokos tarafından pay edildi. Perinthos bu dönemde Byzantion ile Sympoliteia yani ortak dış politika yürütme anlaşması yapmıştır.

II. Filip'in ölümünden sonra Makedonya kralı olan oğlu III: Aleksandros (= İskender) ku-zey Trakya'da yaşayan Trak kabilelerinden Triballere boyun eğdirerek tüm Trakya'yı kont-rolü altına aldı. İskender'in MÖ 323 yılında ölümünden sonra imparatorluğunun gene-ralleri arasında paylaşımı sırasında hem 323 yılında alınan Babil kararları ve hem de 321 yılında alınan Triparadeisos kararlarında Trakya general Lysimakhos'un egemenlik ala-nında kaldı. Lysimakhos kendisine verilen bölgenin başkenti olarak Gelibolu Yarımadası üzerinde bugün Bolayır beldesinin bulunduğu mevkide MÖ 309 yılında kendi adını taşıyan Lysimakheia kentini kurdu. Lysimakhos hâkimiyeti altında Trakya'da yaşayan kabileler birlik oluşturmaya çalıştılar. Trakya'nın doğu kesimlerinde bulunan kabilelerin oluştur-duğu birliğin başında II. Seuthes batı ve kuzey kesimlerdeki boyların oluşturduğu diğer bir birliğin başında da Get önderi Dromihaites bulunmaktaydı. Bu her iki Trak birliği ile Lysimakhos'un yönetimindeki Makedonya birlikleri arasında sık sık çatışmalar çıkmaktaydı. Bu karışıklık döneminde kuzeyden inen Keltler Trakya'yı yağmaladılar. **Mısır'da tahta çıkamayan ve Makedonya kralı olmak istediği için 280 yılında Lysimakheia'ya gelen İskender'in son ardılı olan kral Seleukos'u bir kurban töreni sırasında öldüren Ptolemaios Keraunos Keltleri durdurmak isterken 279 yılında Keltlerle yaptığı savaşta öldürüldü. Keltleri ne Karadeniz, Ege ve Marmara kıyılarındaki şehir devletleri ve ne de Get ve Tribal kabileleri durdurabilirdi. MÖ. 277 yılında Gelibolu yarımadasına gelen Antigonos Gonatas Keltleri Lysimacheia yakınında yenerek Makedonya krallığında kendi anıyla anılan Antigonos hanedanını kurdu. Keltler, Lysimacheia yakınındaki yenilgiden sonra toparlanarak Trakya'da Tylis Kelt krallığını kurdular. MÖ 277 ile 212 yılları arasında Trakya'da Kelt Krallığı olarak nitelenebilecek bir dönem yaşandı. 220 yılında Kelt önderi Kauaros, Byzantion şehrini Bithynia kralı I. Prusias ve müttefiklerine karşı korudu. Kauaros Karadeniz'in Trakya sahilini ve buradaki Grek şehir devletlerini de egemenlik alanı içine alarak denizde de etkili olmaya başladı. Kauaros'un yönetimindeki Kelt kabilelerinden Aigosagların Bergama kralı I. Attalos'tan kçendilerine Anadolu'ya geçme konusunda yardımcı olmalarını istediği 218 yılı Tylis Kelt ktrallığı sürecinin de sona eriş sürecini başlangıcı olarak değerlendirilebilir. 214 yılına kadar giderek zayıflayan Keltlerin Trakya'daki varlığı, Odrys krallığının önderliğindeki Trak kabilelerinin saldırılarıyla 212 yılında tamamen ortadan kalkar. Keltlerin egemenliğinin son bulması sonrasında Odrys kralı Kotys Makedonya kralı V. Philippos ve oğlu Perseus'un müttefiki olarak Romalılara karşı savaştı. Makedonya krallığının Kynoskephalai ve Pydna savaşlarında yenilmesinden sonra 167 yılında Roma ile anlaştı. ve Romanın sadık müttefiki olarak başşehri Bizye = Vize olan Odrys-Ast krallığını yönetti.**

MÖ 3. yy sonu ve 2. yy. başında Balkan Yarımadası'nda yeni egemen gücün artık Akdeniz dünyasının tümüne hâkim olmaya başlayan Roma devleti olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Roma'nın Balkanlar ve özellikle Trakya bölgesinde tam bir hâkimiyet kurması kolay olmadı. Bir yan-dan Makedonya kralı V. Philippos'un ve daha sonra onun oğlu Perseus'un başında bulun-duğu Makedonya Krallığı'nı ortadan kaldırmaya çalışırken diğer yandan da Makedonya Krallığı'nın müttefiki Seleukos Kralı III. Antiochos ile savaşmaktaydı.¹⁹ III. Antiochos Trakya Chersonesos'u MÖ 196 yılında işgal etti ve Lysimakheia şehrini oğlu

sonra Kuzey Marmara sahilinde bulunan Perinthos ve Byzantion şehir devletleriyle anlaşarak İstanbul Boğazı'na kadar uzanan Trakya topraklarını egemenlik alanına kattı.²⁰

MÖ 168 yılında Pydna'da Romalıların Perseus'u yenmesiyle birlikte Makedonya'nın tamamına hâkim olan Romalılar, Trakya'nın Ege Denizi kıyılarını ve Yunanistanı hâkimiyetleri altına aldılar. Böylece Perseus'un müttefiki olan Traklar da Roma devletinin komşusu oldular. MÖ 148 yılında Makedonya ve Epir eyaletlerini kuran Romalılar MÖ 146 yılında da Akhaia eyaletini kurarak Balkan Yarımadası'nın tamamını Trakya'nın doğu ve kuzey kesimleri hariç kontrolleri altına almayı başardılar. Yeni kurulan Makedonya eyaletinin doğu sınırı Nestos Nehri'ne kadar ulaşmaktaydı ve Thasos (= Taşoz) Adası da Makedonya eyaletine dâhil edilmişti. MÖ 129 yılında da Batı Anadolu'da Asya eyaletini kuran Romalılar bu dönemde hep Trak kabileleri ile asimetrik bir savaş sürdürmek zorunda kalmışlardır. Polybios tarafından Balkanlar'daki tarihi olaylarda adlarından çok sık bahsedilen Astların MÖ 2. yy'da çok önemli bir rol oynadıkları ve özellikle Roma Konsülü Gnaeus Manlius Vulso'nun Anadolu'dan gelip Balkanlar üzerinden Roma'ya giderken Trakya'dan geçişine karşı gösterdikleri direnişten bahsedilmektedir.²¹ Ast kabilesine mensup bazı Trak önderlerine yazıtlarda değinilmektedir. Bunlar arasında en önemlisi Bizye'de ortaya çıkan ve MÖ I. yy'da Odrys Krallığı'nın başında bulunan II. Kotys'ün babası Kral Sadalas ve annesi Kraliçe Polemokratia'yı onurlandırmak üzere yazdırdığı onur yazıtıdır. Diğer bir önemli yazıt ise Bizye doğumlu olan Apollonios'un kendi diktirdiği bir yazıtta kendisinin yönettiği ilk Trak yönetim bölgesinin yani Stratege'nin Bizye'nin başkenti olduğu Astların bölgesi olduğuna değinilir. MÖ 56 ile 54 yılları arasında Odryslar ile Getlerin Romalılara karşı oluşturduğu askeri ve siyasi nitelikli anlaşmanın da uzun ömürlü olmaması üzerine Romalılar İmparator Claudius döneminde MS 45 yılında önce Kuzey Trakya'da Moesia eyaletini yine MS 45 yılında Trakya bölgesinin eyalet haline getirilmesinden sonra Traklardan bölgedeki Stratege sistemini alan Romalılar bu sistemi tüm MS I. yy boyunca korudular. Yeni kurulan eyaletin başkenti Marmara Denizi'nin kuzeyindeki stratejik konumu nedeniyle Perinthos (= Marmara Ereğlisi) idi. Burası Adriyatik Denizi ile İstanbul Boğazı'nı birbirine bağlayan *Via Egnatia* ile Belgrad'dan İstanbul'a uzanan *Via Diagonalis* ya da *Via Militaris*'in (= Ordu yolunun) kavşak noktasıydı. Perinthos'tan Marmara Denizi'nin güney kıyısındaki Kyzikos'a deniz yoluyla kolayca ulaşılabilmesi de Perinthos'un önemini daha da arttırmaktaydı. Bu nedenle Romalılar burada clasis Perinthia adını taşıyan donanma üssünü de konuşlandırmışlardı. MS 2. yy'da İmparator Traian döneminde stratejelerin sayıları ve bölgeleri yeniden düzenlendi.²² Bizye'nin başkenti olduğu Stratege'nin güneyi yeni eyaletin başkenti Perinthos'un kuzey arazisine eklendi. Ast adını alan Stratege yönetim biriminin geri kalanı Bizye'nin arazisi oldu ve bu dönemde Bizye ilk kez polis statüsünü aldı. Istranca dağ silsilesinin hemen güney eteğinde bulunan Vize'nin ya da Eski Çağ'daki adıyla Bizye'nin Eski Çağ tarihi hakkındaki bilgilerimiz, Trakya'nın diğer bölgelerindeki Eski Çağ merkezlerine oranla daha azdır. Anadolu'yu İstanbul üzerinden Balkanlar ve Orta Avrupa'ya bağlayan *Via Diagonalis* güzergâhının kuzeyinde kalan Bizye'ye Eski Çağ kaynaklarında çok az değinilmektedir. Bizye'den ilk kez Theopompos tarafından MÖ 4. yy'da

18 Ernst Badian, "Philipp II and Thrace" *Pulpuđeva, Plovdiv*, 4, 1983, s. 51-71.

19 Michael Kleu, *Die Seepolitik Philipps V. von Makedonien*, Bochum 2015.; *Gelişbolu yarımadası ve Lysimakheia bölgesinde 3 v3 2. yy. da meydana gelen olaylar hakkında bkz. Sayar 2022, 201-214.*

20 John D. Grainger, "Antiochos III in Thrace", *Historia*, 45 (1996), s. 329-343.

21 Polybios, 13, 10.

22 Maria Gabrielle Parissaki, "Étude sur l'organisation administrative de la Thrace à l'époque romaine: l'histoire des stratégies", *REG*, 122/2 (2009), s. 322.

Trak kabilelerinden Astarların bölgesindeki en büyük yerleşme merkezi olarak bahsedilmektedir²³. Amasyalı coğrafyacı Strabo, Bizye'nin Trakya kabilelerinden Astarların başşehri olduğundan bahseder.²⁴ Bir diğer Eski Çağ coğrafyacısı olan Plinius ise Bizye'nin Trak krallarının ikamet ettiği bir yer olduğunu anlatır.²⁵ Bizye çevresinde çok sayıda Trak tümülüsü görülmesi bu bilgiyi doğrulamaktadır.²⁶ Yine bir diğer Eski Çağ coğrafyacısı Ptolemaios, Astarların hâkim oldukları bölgenin Istranca dağ silsilesi ile Karadeniz kıyısındaki Apollonia ve Perinthos arasında bulunduğundan bahseder.²⁷ MS 1. yy'ın ilk yıllarında Bizye Trak hanedanlarından Sapailerin merkezi olmuştur. Trakya'nın Roma eyaleti haline getirilmesinden hemen önceki son Trak hanedanının mensuplarından I. II. ve III. Rhoimetalkes'in Bizye'de ikamet ettikleri bilinmektedir. Kendilerini kral olarak tanımlayan bu hanedan mensupları Roma'ya sadakat yemini etmiş Augustus, Tiberius ve Gaius (= Caligula) portrelerinin de yer aldığı sikkeler darp ettikleri ve bu sikkelerin darp yerinin Bizye'de bulunduğu tahmin edilmektedir. Bizye Roma İmparatorluk Devri'nde giderek önem kazanan *Via Militaris* güzergâhının kuzeyinde kalmakla birlikte, Marmara Denizi'nin kuzey sahilinden Karadeniz'in batı sahiline uzanan yol üzerinde bulunduğundan önemini devam ettirmiştir.²⁸ Traian'dan sonra Roma İmparatoru olan Hadrian devrinde Bizye'de gerçek bir şehirçilik uygulamasına başlanarak birçok kamu yapısı inşa edildi. Bunlar şehrin bu dönemde bastırıldığı sikkelerde açıkça görülebilmektedir. Ayrıca MS 2. yy'da Bizye civarında Istranca Dağları'ndan Byzantion'a (= İstanbul) su götüren yeraltı su boruları ve su kemerlerinin yapımına başlanmıştır. Lüleburgaz (= Bergule) yakınlarında bulunmuş olan ve MS 155 yılına tarihlenen bir yapı yazıtında *Bizyelilerin şehri* ifadesi görülmektedir. Söz konusu yazıtta Bizye'nin etrafının Gaius Iulius Commodus Orphitianus adlı eyalet valisi döneminde surlarla çevrildiğini öğrenmekteyiz.²⁹ İmparator Diocletianus'un yaptığı eyalet reformu sonrasında Bizye başşehri Herakleia olan Europa eyaletinin sınırları içinde kaldı.³⁰

Roma Devri öncesinde Makedonya egemenliği altında Trakya'da bazı yerleşmeler şehir niteliğine ulaşmaya başlamıştı. Tonzas (= Tunca) kenarındaki Seuthopolis, Iambol civarında Kabyle, Filibe civarında Filippopolis, Stara Zagora civarında Beroe, Sofya civarında Serdica gibi yerleşmeler bunlar arasında sayılabilir. Roma'nın Trakya'yı eyalet haline getirmesiyle birlikte yollar yapılmaya başlanmış ve birçok yeni kent kurulmuştur. Binlerce yıldır kırsal kesimde yaşayan Trakya halkının büyük kısmı yeni kurulan şehirlere taşındı. Roma Devri'nde Trakya'daki şehirleşmenin öncülüğünü Roma ordusundaki görev sürelerini tamamlayan emekli askerlerin iskân edildiği Deultum ve Apri gibi veteran yerleşimleri oluşturdu. Daha önce bir Trak yerleşiminin bulunduğu yerde İmparator Claudius tarafından kurulan ve bugün Tekirdağ'ın Malkara ilçesi civarında bulunan Apri veteran

23 Theopompos: frg., 247.

24 Strabo: VII, frg., 8.

25 Plinius: nat. hist., 4, 47.

26 Bizye çevresindeki tümülüsler hakkında bkz.: A. M. Mansel, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi*, Edirne 1938.; A. M. Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi*, Ankara 1943.

27 Ptolemaios: 3, 11. 6.

28 Andreas Külzer, "The Byzantine road system in eastern Thrace: some remarks", *Byzantinische Forschungen*, 30, 2011b, s. 188.

29 Velizar Velkov, "Die thrakische Stadt Bizye", *Studia in honorem Veselins Besevliev*, Sofia 1978, s. 174-181.

30 Andreas Külzer, "Zur Geschichte der ostthrakischen Stadt Vize/Bizye in byzantinischer Zeit", *Studies in honour of Professor Vassil Gjuzelev*, Bulgaria Mediaevals, 2, 2011a, s. 196.

kolonisi *Via Egnatia* üzerindeki konumuyla giderek büyük bir yerleşime dönüşmüştü. Apri MS 4. yy'dan başlayarak Güneydoğu Trakya'da Geç Antik Devir'de gelişen yerleşim yerleri arasında yer aldı. Trakya'ya şehirleşme süreci kapsamında toplumsal yapıda da köklü değişimler görülmeye başlandı. Roma İmparatorluğu'nun sınırları güvenceye almasıyla oluşan barış ortamı sayesinde ticaret hayatının gelişmesiyle tüccar sınıfı ortaya çıkmaya başladı. MS 2. yy ilk yarısından itibaren Dacia'nın Roma kontrolü altına alınmasıyla tüm tehlikelerden uzak yaşamaya başlayan Trakya'da kırsal kesimde de el sanatları gelişmeye başladı. Bu dönemde Arda, Tunca ve Meriç nehirlerinin birleştiği yerde daha önce bir Trak yerleşmesi olarak kurulmuş olan Uscudama İmparator Hadrian tarafından Hadrianopolis adını alarak bir Roma şehri olarak düzenlendi.³¹

MS 2. yy başlarından itibaren Trakya eyaleti imparatorun vekili konumunda olan bir praetor tarafından yönetilmeye başlandı. MS 2. yy'daki gelişim sürecine en büyük katkı ise kentlerin birbiriyle olan sosyal ilişkilerini ve ekonomilerini geliştiren çeşitli oyunların düzenlenmesiyle geldi. Bu oyunların sayılarının artması Fırat, Tuna ve Ren cephelerine doğu-batı yönünde daha sık asker sevk edilmesinden kaynaklanmaktadır. İmparatorların izniyle düzenlenen bu oyunlar sayesinde MS 2. yy'ın ortalarından 3. yy'ın ikinci çeyreğine kadar geçen bir yüzyıllık süreçte özellikle Severus hanedanı döneminde artan asker sevkiyatına ve bunların şehirlerin ticari faaliyetlerine ve sosyal hayatına yaptıkları olumsuz etkilere rağmen Trakya halkının refah düzeyinin Eski Çağ'daki diğer dönemlerle karşılaştırıldığında görece olarak daha iyi bir duruma geldiği anlaşılmaktadır. MS 194 yılında Severus Pescennius Niger ile giriştiği taht kavgasında kendisine sadık olan birlikleri Trakya'dan Anadolu'ya Perinthos Limanı'ndan geçirmiş ve Niger'i yendikten sonra kendisine büyük sadakat gösteren Perinthos'a iki kez imparatorluk kültü tapınağına sahip olma ayrıcalığını sağlamıştı. Severus, Niger'in tarafını tutan Byzantion'un şehir devleti statüsünü geri alıp Perinthos'a bağlı bir köy konumuna indirgemişti.

Sonuç

MS 235 yılından 284 yılına kadar devam eden ve asker imparatorlar dönemi olarak tanımlanan 3. yy krizi döneminde Trakya bölgesi doğu ile batı arasındaki bölgelerüstü güçlerin ve Roma İmparatorluğu içindeki güç mücadelesinin merkezindeydi. MS 284 yılında Nikomedia'da (İzmit) imparator ilan edilen Diokles isimindeki subay Diocletianus adıyla yaptığı eyalet reformları kapsamında Trakya'yı da MS 297 yılında dört küçük eyalet şeklinde düzenlemiştir. Bunlar Europa, Haemimontos, Thracia ve Rodope adlarını taşımaktadır. Europa eyaletinin başşehri Herakleia (= Perinthos/Marmara Ereğlisi) idi. Diocletianus Europa eyaleti kurarken Bizye'yi de Claudius devrinde kurulan bir emekli askerler kolonisi olan Apri ile birlikte bu yeni eyaletin kentleri arasına aldı. İmparatorluğun askerlerinin maaşlarını ödeyebilmek için açtığı yeni darphanelerden birini Herakleia'da (Marmara Ereğlisi) kurdu. Aynı dönemde kurulan Haemimontos eyaletinin başşehri de Hadrianopolis (= Edirne) oldu. MS 330 yılında Byzantion'un Konstantinopolis adıyla Roma İmparatorluğu'nun yeni başkenti olmasıyla birlikte Trakya topraklarında kurulmuş olan bir şehir Eski Çağ dünyasının doğu-batı mücadelelerinin odak noktasında en

31 Johannes Nolle, "Zu den Gründungstraditionen des thrakischen Hadrianopolis (Edirne)", *Chiron*, 39 (2009), s. 101-161.

büyük siyasi, askeri ve ekonomik gücün siktet merkezi olmuştur. Bu süreçte Trakya topraklarından geçen ve Trakya bölgesini Roma İmparatorluğu'nun diğer bölgeleriyle bağlayan yollar üzerindeki Bergule/Arkadioupolis (= Lüleburgaz), Tzourullon (= Çorlu), Apri (= Germeyan/Malkara), Selymbria (= Silivri) at değiştirme ve geceleme istasyonları niteliğindeki küçük yerleşim yerlerinin bu yolların bölgelerarası mücadele nedeniyle giderek artan asker sevkiyatı nedeniyle önem kazanması, MS 4. yy'ın ilk yarısından başlayarak birer büyük Geç Antik Devir yerleşim yeri nitelikleri kazandıkları görülmektedir.

Eskiçağda Trakya (Kaynak: Chr. M. Danov, Altthrakien. Berlin 1976)

Kaynakça

- Archibald, Zosia, *The Odrysian Kingdom of Thrace; Orpheus Unmasked*, Oxford 1998.
- Badian, Ernst, "Philipp II and Thrace" *Pulpudeva, Ploudiv*, 4, 1983, s. 51-71.
- Başaran, Sait, *Ainos (Enez)*, İstanbul 2012.
- Boteva, Diljana, "Re-reading Herodotus on the Persian Campaigns in Thrace", ed. R. Rollinger - B. Truschnegg - R. Bichler, *Herodot und das Persische Weltreich*, Wiesbaden 2011, s. 735-760.
- Camia, Francesco, "Traci Romani: Diffusione della civitas e romanizzazione nei centri costieri della Tracia", *I Traci tra Geografia e Storia, Aristonothos*, 9 (2015), s. 109-127.
- Danov, Christo, *Althrakien*, Berlin 1976.
- Danov, Christo, "Die Thraker auf dem Ostbalkan von der hellenistischen Zeit bis zur Gründung Konstantinopels", *ANRW*, II, 7.1, Berlin - New York 1979, s. 21-185.
- Delev, Peter, "The Deportation of the Paeonians in Herodotus", ed. Fol, A., *Studia in memoriam Velizari Velkov, Serdicae: Izdat, Ral-Kolob r, Thracia*, 13, 2000, s. 49-52.
- Delev, Peter, "Tribes, Poleis and Imperial Aggression in the Lower Strymon Area in the 5th c. BC", ed. A. Iakovidou, *The Evidence of Herodotus, Thrace in the Graeco-Roman World*, Proceedings of the 10th International Congress of Thracology: National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, Atina 2017, s. 110-119.
- Delev, Peter, "Some Problems of Ethnonymy in Central and South-Eastern Thrace", ed. Georgieva, R. - Stoyanov, T. - Momchilov, D., *Bulgaria in the 2nd - 1st Mill. BC*, Varna: Zograf 2010, s. 96-111.
- Delev, Peter, "The Thracian Bessi", *Annuaire de l'Université de Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculté d'Histoire*, 100, 2012, s. 6-65.
- Delev, Peter, *A History of the Tribes of South-Western Thrace in the First Millennium BC*, St. Kliment Ohridski University Publishing House, Sofia 2014.
- Delev, Peter, "From Koroupedion to the Beginning of the third Mithridatic War (281-271 BCE)", ed. Valeva, J., Nankov, E., Grainger, D., *A Companion to Ancient Thrace Malden*, Oxford 2015, s. 59-74.
- Deoudi, Maria, "Romanisation and Hellenismos in Thracia" *Babesch*, 87 (2012), s. 205-212.
- Detschew, Dimiter, *Die Thrakische Sprachreste*, Viyana 1976.
- Erzen, Afif, "Ainos Kazıları 1981", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 10-11 (1982), s. 59-76.
- Erzen, Afif, *İlkçağ Tarihinde Trakya*, İstanbul 1994.
- Fol, Alexander, *Political History of the Thracians (from the End of the Second Millennium to the Fifth c. BC)*, Sofia 1972.
- Fündling, Jörg, *Philipp II. von Makedonien*, Darmstadt 2014.
- Gerov, Boris, "Die Grenzen der römischen Provinz Thracia", *ANRW*, II.7 (1979), s. 212-240.
- Grainger, John, D., "Antiochos III in Thrace", *Historia*, 45 (1996), s. 329-343.
- Hansen, Mogens Hermann – Nielsen, Thomas Heine, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford 2004.
- Heinen, Heinen, *Untersuchungen zur Hellenistischen Geschichte des 3. Jahrhunderts. v. Chr.*, Wiesbaden 1972.
- Hölbl, Günther, *Geschichte des Ptolemäischen Reiches*, Darmstadt 2004.
- Igelbrink, Christian, *Die Kleruchien und Apoikien Athens im 6. und 5. Jahrhundert v. Chr.*, Berlin 2015.
- Iliev, Jordan, "The Roman Conquest of Thrace (188 BC-45 AD)", *I Traci tra Geografia e Storia, Aristonothos*, 9 (2015), s. 129-142.
- Isaac, Benjamin, *The Greek Settlements in Thrace until the Macedonian Conquest*, Leiden 1986.
- Ivanov, Rumen - v. Bülow, Gerda, *Thracia Eine römische Provinz auf der Balkanhalbinsel*, Mainz 2008.
- Kahrstedt, U., *Beiträge zur Geschichte des Thrakischen Chersones*, Baden-Baden 1954.
- Kalojanov, S., "La Thrace et les Ptolémées au III siecle av.n.è.", *Études Balkaniques*, 19/1, (1983), s. 73-86.
- Karaca, Ergün, *Milattan Önce Birinci Binde Doğu Trakya*, İstanbul 2019.

- Kaygusuz, İsmail, "Enez (Ainos)‘den Yazıtlar", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 10-11 (1981-1982), s. 275-289.
- Kleu, Michael, *Die Seepolitik Philipps V. von Makedonien*, Bochum 2015.
- Külzer, Andreas, "Die Küstengestade des Golfes von Saros und der thrakischen Chersones von der Antike bis zur frühen Neuzeit; einige Anmerkungen", ed. Klaus Belke, Eward Kislinger, Andreas Külzer and Maria A. Stassinopoulou, *Byzantina Mediterranea, Festschrift für Johannes Koder zum 65. Geburtstag*, Viyana - Köln - Weimar 2007, s. 353-363.
- Külzer, Andreas, *Ostthrakien*, Tabula Imperii Byzantini 12, Viyana 2008.
- Külzer, Andreas, "Die thrakische Propontisküste. Beobachtungen zum Siedlungsbild in Byzantinischer Zeit", *Kölner Jahrbuch*, 43 (2010), s. 429-441.
- Külzer, Andreas, "Zur Geschichte der ostthrakischen Stadt Vize/Bizye in byzantinischer Zeit", *Studies in honour of Professor Vassil Gjuzelev*, Bulgaria Mediaevals, 2, 2011a, s. 195-207.
- Külzer, Andreas, "The Byzantine road system in eastern Thrace: some remarks", *Byzantinische Forschungen*, 30, 2011b, s. 179-201.
- Leuze, Oscar, "Die Feldzüge Antiochos des Grossen nach Kleinasien und Thrakien" *Hermes*, 58, 1923, s. 187-229 - s. 241-287.
- Lozanov, Ivaylo, "Roman Thrace", ed. J. Valeva, E. Nankov, D. Graininger, *A Companion to Ancient Thrace*, Oxford 2015.
- Loukopoulou, Louisa, D., "Thracian Chersonesos", ed. M.H. Hansen and T.H. Nielsen, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford 2004, s. 900-911.
- Ma, John, *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*, Oxford 2003.
- Mansel, Arif Müfid, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi*, Edirne 1938.
- Mansel, Arif Müfid, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi*, Ankara 1943.
- May, J. M. F., *Ainos Its History and Coinage 474-391*, Londra 1950.
- Miltiades, B. Hatzopoulos – Loukopoulou, D. Louisa, *Two Studies in Ancient Macedonian Topography*, Meletemata. 3, Atina 1987.
- Nolle, Johannes, "Zu den Gründungstraditionen des thrakischen Hadrianopolis (Edirne)", *Chiron*, 39 (2009), s. 101-161.
- Oppermann, Manfred, *Thraker Zwischen Karpatenbogen und Ägäis*, Leipzig - Jena - Berlin 1984.
- Parissaki, Maria Gabrielle, "Étude sur l'organisation administrative de la Thrace à l'époque romaine: l'histoire des stratégies", *REG*, 122/2 (2009), s. 322.
- Parissaki, Maria Gabrielle, "Thrace under Roman Sway (146 BC–AD 46) Between Warfare and Diplomacy" ed. A. Rufin Solas, *Armées grecques et ro-maines dans le nord des Balkans*, Conflits et intégration des communautés guerrières, Akanthina 7, Gda sk - Toru 2013, s. 105-114.
- Peter, Ulrike, *Die Münzen der thrakischen Dynasten (5.-3. Jahrhundert v. Chr.): Hintergründe ihrer Prägung*, Berlin 1997.
- Robert, Louis, "Villes de la Chersonèse et de la Thrace", ed. L. Robert, *Hellenica*, V, Paris 1948, s. 35-58.
- Robert, Louis, "Inscriptions des Dardanelles; I. Monument de Lysimacheia", *Hellenica*, 10, 1955, s. 266-271.
- Sayar, Mustafa Hamdi, "König Mostis", *Tyche*, 7 (1992), s. 187-195.
- Sayar, Mustafa Hamdi, "Lysimacheia Eine hellenistische Hauptstadt zwischen zwei Kontinenten und zwei Meeren: ein Ort der Interkonnektivität", ed. V. Cojocar, A. Coşkun, M. Dana, *Interconnectivity in the Mediterranean and Pontic World during the Hellenistic and Roman Periods*, Cluj-Napoca 2014, s. 363-382.
- Sayar, Mustafa Hamdi, "The Roman Administration of Thracian Chersonese", ed. J. Fournier, M. G. G. Parissaki, *Les Communautés du Nord Égéen au Temps de L'Hégémonie Romaine Entre Ruptures et Continuités*, Meletemata, 77, Atina 2018, s. 41-49.
- Sayar, Mustafa Hamdi, "Bessoï", *Studia Academia Sumenensia*, 7 (2020), s. 1-11.
- Sayar, Mustafa Hamdi, *Ptolemäische Herrschaft in der Nörägäis und auf der Thrakischen Chersones mit der Residenzstadt Lysimakheia*, ed. Th. Schmidts - I. Triantaphillidis, *Archaeology and History of Coastal Landscapes and Islands of the Thracian Sea during Antiquity and the Byzantine Era*. Mainz 2022, 201-214.
- Schmitt Hatto, H., *Untersuchungen zur Geschichte des Antiochos des Großen und seiner Zeit*, Stuttgart 1964.

- Soustal, Peter, *Thrakien*, Tabula Imperii Byzantini 6, Viyana 1991.
- Spickermann, Wolfgang, "Blitz gegen Blitz' Neue Überlegungen zur Niederlage des Ptolemaios Keraunos gegen die Kelten 279 v. Chr.", *Gymnasium*, 117/4 (2010), s. 345-366.
- Strobel, Karl, *Die Galater Geschichte und Eigenart der keltischen Staatenbildung auf dem Boden des Hellenistischen Kleinasien*, C. I, Berlin 1996.
- Stronk, Jan P., *The Ten Thousand in Thrace*, Amsterdam 1995.
- Tacheva Hitova, Margaretha, *Eastern Cults in Moesia Inferior and Thracia (5th century BC - 4th century AD)*, Leiden 1983.
- Tacheva, Margaretha "Widerstand gegen die römische Herrschaft in Thracia zur Zeit des Antoninus Pius", ed. T. Yuge, D. Masaoki, *Forms of Control and Subordination in Antiquity*, Leiden - New York - Kopenhagen - Köln 1988, s. 246-252.
- Tacheva, Margaretha, "The Thracian Bessi Domo et Militae", *Ziva Antika*, 47 (1997), s. 205-206.
- Tacheva, Margaretha, "Über die Stammesterritorien und die Sprache der thrakischen Bessen", *International Symposium Macedonia and the Neighbouring Regions from the 3rd to the 1st Millenium BC*, Skopje 1997b, s. 191-199.
- Taşhıkloğlu, Zafer, *Trakya'da Epigrafi Araştırmaları*, İstanbul 1961.
- Taşhıkloğlu Zafer, *Trakya'da Epigrafi Araştırmaları II (Büyük yarımadasında bulunan kitabelerle birlikte)*, İstanbul 1971.
- Tomaschek, W., *Die Alten Thraker*, Viyana 1893.
- Tomaschitz, Kurt, *Die Wanderung der Kelten in der antiken literarischen Überlieferung*, Viyana 2002.
- Tsvetkova, Julia, *Istorija na Trakijskija Chersones (ot Trojanskata Bojna do Vremeto na rimskoto savoevanie). History of the Thracian Chersonese (From the Trojan War until the Time of the Roman Conquest)*, Sofia 2008.
- Tzvetkova, Julia, "Siedlungen und Siedlungssystem auf der thrakischen Chersones in der vorrömischen Zeit". *Thracia*, S. 13, 2000, s. 431-462.
- Vasilev, M. J., *The Policy of Darius and Xerxes towards Thrace and Macedonia*, Leiden 2015.
- Velkov, Velizar, "Die thrakische Stadt Bizye", *Studia in honorem Veselins Besevliev*, Sofia 1978, s. 174-181.
- Xeni Gareizou, Maria, "Orpheus", *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC)*, VII, 1994, s. 81-105.
- Yarkin, Ünal, "The Coinage of Alopekonnesos in Thracian Chersonesos" *Numismatic Chronicle*, S. 18, 1978, s. 1-6.
- Walbank, Frank, *Philip V of Macedonia*, Cambridge 1940.
- Wiesner, Josef, *Die Thraker*, Stuttgart 1963.
- Zahariade, Mihael, *The Thracians in the Roman Imperial Army*, Cluj-Napoca 2009.
- Zahrnt, Michael, *Die Römer im Land Alexander des Grossen*, Mainz 2010.
- Zahrnt, Michael, "Early History of Thrace to the Murder of Kotys I (360 BCE)", ed. Valeva, J., Nankov, E., Grainger, D., *A Companion to Ancient Thrace*, Malden - Oxford - Chichester 2015, s. 35-47.

